

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Liber III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A *gus, Carnutum, Ebroicæ, Bajocæ : ad Franciam, prout hæc Neustriæ opponitur, Milidunum, Meldæ, Belvacum.*

d *Loci notitiam habes principio Commentarii prævii.*

e *De tempore, quo id conditum fuit, actum est ibidem.*

f *Occisorum nomina habes num. 44 Comment. prævii.*

g *Imo usque ad annum 898 remansisse Besuæ S. Prudentii corpus videtur ex anonymo, quem Teobaudus interpolavit, supra laudato num. 44 Comment. prævii.*

h *Ac præterea annis 3, ut legitur num. seq. Anonymus a Teobaudis interpolatus tantum ait : prolixo tempore.*

i *Post Geylonem Teutboldus, Agrinus, dein Guarnerius hic memoratus Lingonenses episcopi fuere.*

k *Vide de S. Silvino dicta num. 42 Comment. prævii.*

l *Anno 922 id male adscribunt Vignerius et Gallix Christianæ auctores. Vide num. 45 Comment. prævii.*

B m *Locus Besuam inter et Tillam fluvium situs, Gallicæ Viesvigne dictus.*

n *Quidquid hoc cap. 3 fusius Teobaudus refert, anonymus ipso antiquior his complectitur verbis : Non igitur censeo indignum arbitrari, qualiter B. Prudentius prolixo tempore ob metum paganorum Divion castro secus altare B. Stephani protomartyris custodiendus jacuit; in quo loco quidam cæcus adveniens clarissimum lumen recepit. Aliquamdiu ergo dolentes graviter monachi Besuensis monasterii de absentia tanti Patris, illorum cum communi consilio anno Verbi Incarnati divini nongentesimo vigesimo primo ix Kalendarum Octobrium inde cum honore sublevatus, Warnero episcopo Lingonensi præsentem et in propria angaria (vehiculum, ut reor, intelligit) vehenti, cum innumerabilibus clericis diversi Ordinis et plebe innumera utriusque sexus cum honoris tripudio devectus est. Denique monachi prædicti cœnobii, cum infinito populo eminus a monasterio ei obviam occurrentes, cum immensis laudibus susceptus est. Eodem vero die homo quidam ex villa Vetus-Vineis, nomine Adalgaudus, diu lumine ex aase privatus, partem luminis promeruit, ita ut absque ductore ad propria remearet, et homines, quos ante intueri nequiverat, gaudento vultus et habitus indicis ostendebat.*

Octobris Tomus III.

AUCTORE
TEOBAUDO

LIBER III a.

CAPUT I.

Concilium celebratum prope Besuam : nonnulla miracula S. Prudentii in eo patrata.

Igitur mundo ad declivia prolapsa, Ecclesiæ, sponsæ scilicet Christi, non habentis quondam maculam aut rugam aut aliquid hujusmodi, cœperat immutari pulchritudo et variis causarum emergentium æstibus defœdata splendor pristini decoris deperire. Insurgebant enim sensim semi-Christianorum lupi rapaces, et in tua, Jesu Domine, mitia acrius perfrendebant ovilia : totas namque in perniciem agnorum tuorum vires exercebant, et, prout ipse posse eos permittebas, rapinis assiduis infestabant. Turbatur jam passim pax dudum quiete degentium, et undique oboriebantur prædonum copię, quæ devoto Deo famulantium vexabant monasteria : proinde angebantur sacri præsules ecclesiarum pro pulsa quiete ovium suarum. Quapropter communi deliberant tractatu, ut, multa conglobatasynodo, communiter paci ecclesiarum consulerent; anno itaque a Conceptu celeberrimo Virginis intemeratæ millesimo centesimo sexto decimo b, Lingonica promotæ cathedra religiosi nominis viro Joceranno c, ejusdem præsulis late pervolat editum, omnes invitans ad concilium d sexto Idus Junii.

45 Huic vero placito Dei (sic quippe vulgari dicitur consuetudine) præstitutus fuerat locus a Besuano distans burgo ter quaternis fere stadiis e, juxta villulam scilicet, quam Lucum f nuncupavit antiquitas. Est enim ibi admodum grata planities, longa campestris telluris æqualitate, et multo herbosæ superficiæ placens gramine, procul semota nemorum densitate : ea satis congrua tali censetur negotio, utpote quæ immensæ hominum multitudinæ capaci sufficiat gremio. Facto denique conventu, præsentibus venerabilibus viris, Guidone scilicet, archipræsule Viennensi, qui non multo post Romuleum suscipiens Papatum g gloriosissime ad finem rexit, et præfato Joceranno, imperato silentio, vix omnes ora continuerunt. Surgens itaque prædictus archipontifex, cunctorum in se luminibus defixis, erat enim sacrarium multæ peritiæ, et rethoricæ non hebes eloquentiæ, his inter alia usus est, mellita (ut dicitur) oratione.

46 Jam dudum, dilectissimi, satis compertum fuerat, ab initio Christianismi Mosaicum illud obsolevisse præceptum, oculum pro oculo et dentem pro dente, cum Christicolis magis gloriosum esset, non solum non rependere talionem, verum etiam pereutienti maxillam præbere et alteram; et auferenti tunicam, dimitteret et pallium h, nunc vero diverso nimium more Christiani non patiuntur, sed inferunt fratribus mala. Proh pudor! Ecce sui Ecclesiam persequuntur,

46 et,

Anno 1116

E

b

c

d

occasione concilii, prope Besuam

e f

F

g

tunc celebrati,

h

AUCTORE
TEODAUO.

et, quam tueri proprio cruore ab exortibus sacrae fidei debuerant, miserabiliter invadunt et afflictaant. Lacerant plane filii matrem vipereo more, quam praeduce ad sydereas deberent comitari palatia; ecce, inquam, milites non Christi, sed diaboli, religiosorum incursant conventicula, diripiunt spolia, auferunt cibaria, totosque pauperis pro Deo conversationis violenter extorquent sumptus: haecne opera Deus Jesus docuit? Hisne factis paradisi patebit aditus? Absit: haec enim non ad caeleste, cui suspiramus, regnum, sed ad tartaream, quam devitamus, pertinent abyssum. His et hujusmodi declamatis a viro facundissimo, cœpere audientium mitescere pectora, et in pacis modestiaeque velle concurrere sacramenta.

coram reli-
quis Sancti,
eo delatis,
i

47 Illo vero in tempore S. Stephanus i abbas noster, vir sane per omnia magnificus super omnium pastores Galliae cœnobiorum, egregium nomen sanctitatis et prudentiae saecularis obtinebat: de cuius solemnibus praeconiis ne pauca dixisse videar, dum multis vix valeant comprehendi libris, justius arbitror nunc silere, quam loqui. Hoc solum protulisse sufficiat, meritis ejus concessum fuisse, ut tempore suo tot tantisque beatus Prudentius emicaret virtutibus. Is igitur gloriosus pater imaginem Clavigeri caeli, et corpus almillui Prudentii, quod ab eo mirifice argento et auro lapidibusque pretiosis exornatum fuerat, ad idem concilium ferri fecit, nec non et Sanctorum aliorum pignora, quae longum est referre, quae, a conventu totius synodi devotissime suscepta, cum hymnisono concentu in praeparatis decenter collocantur tentoriis. O certe pretiosi papiliones, quibus Christi dignantur commorari testes! Aderat autem, sicut praedixi, ineffabilis hominum multitudo, nec non et illustrium virorum diversae dignitatis non exigua copia. Fusa itaque sacri eloquii exhortatione, quam pacis constat habuisse exordium et procursum, devota populi millia, Sanctorum suppliciter sollicitura suffragia, ut moris est, progressu tumultuose perlustrant oratoria; Sancti vero depositi, uti caelestia castra, per papiliones collatis adjuvabant precibus: et nonnumquam corporum adversa valetudine oppressorum clementer fugabant dolores: aderat namque numerosus grex debilius, diversis incommodis tabescentium, qui, ob incolomitatis adipiscendae levamen adveniens, sanctorum flebiliter efflagitabat patrocinium.

a natiuitate
caecus

43 Denique cum multi multorum implorarent iuvamina Sanctorum, inter caeteros, qui divino indigebant adminiculo, quidam puerulus, captus oculis a materna alvo, per sacra a parentibus deferebatur tentoria spe impetrandae lucis. Pro quo etiam cum plurima precum funderentur libamina, spe dilata, non cassata, tandem Prudentiano delatus est conspectui. Mœstus et anxius genitor cum matre pueri Deitatem tristibus comouent gemitibus, Martyremque beatum querulis sollicitant affectibus.

Sepe gemunt, orant, caeco pro pignore plorant.

Et, dum ploratur, Martyrque pius rogatur,
Nox abit, infestis puerum quae presserat umbris.

Panduntur gemina caeca sub fronte fenestra.
Lumine clara novo Titania lux micat orbo:
Miraturque nimis inopina crepuscula lucis
Ille puer, caecum matris quem fuderat alvus.

His ita gestis, Martyris almi

Fama loquaces surgit in auras:

Quae Pegaseis motibus acta,

Cuncta citatis pervolat alas.

Sed Pharisæo more refutant

Crederet quidam, pectora quorum

Livor adurit caeca malignus.

49 Nam nonnulli sacri cleri et (quod etiam me pudet pro palam dicere) aliqui monasticae professionis, falso jactari talia de Prudentio beatissimo, ac potius sub obtentu lucri a Besuanis callide commentata, quaquaversum poterant, invidia stimulante, divulgabant: et quo magis simplicem plebeculam ad Martyris tumbam argenteam cum religiosiis muneribus certatim properare considerant, eo ardentius efferati, mille convitia in Sanctum patenti gutture ructant, et, quos valent, ab ejus veneratione blasphemis verbis abducere insudant; sed quanto acrius revocare accurrentes ad salutis gaudia satagunt, tanto copiosius divino instinctu uberius eo influit popularis (ut ita dixerim) fluctus. Quorum videlicet oblocutorum eo usque processit vecordia, ut ad aures etiam illustrissimiet inter principes optimi ducis Burgundiae k personaret, qui, diu factum tantae novitatis in puerulo cum caeteris precibus sagaciter eventilans, et indubium veniens, directo satellite, parentes pueri jubet accersiri, percunctaturus tam ammirabilis rei ordinem; quibus accitis, et facti, ut digestum est superius, referentibus seriem cum iurejurando, reverentissimus dux cum assidentibus, justis zeli substomachante ira, obrectatoribus nimium indignatus, in laudem prorupit benignissimi Conditoris, qui tot tantisque Sanctos suos consuevit extollere praeconiis. Verumtamen quanto enixius maliloquorum stomachabatur vesania, tanto lucidius eximium Testem Astripotentis* magnificabat clementia. Protinus siquidem mirabile factum non minus mirandum subsequitur.

50 Nam quidam juvenis de villa, quae Flacciacus l dicitur, nequissimi spiritus correptus insania, horrendo nimium et mirabili raptabatur furore, qui adeo funesti possessoris atrocissimis exagitabatur calcariis, ut ex unius ore hominis, rabidos infrendentis sermones, multiplices crederes proferri sonos. Tanta enim vi apostata ille angelus, qui gaudet hominum pinguescere tabo, juvenilia sibi vendicaret membra, ut ex asse peregrinum transcutis in usum vix a quinque viris fortissimis possent aliquatenus domari. Qui infelix homo, cum longo tempore tali opprimeretur calamitate, per sacras nominatissimorum Sanctorum, quamvis procul remotas, ductabatur basilicas. Sed nescio, merito suo, an alia latentiore impediende causa, tam crudelis hospitis carere non poterat violentia, tandem Domini vero nutu intonante, praescripti placiti Dei praenuncio, a cognatis suis multiplici innotatus fure, ut saltim ita furentis demonis temperaretur saevitia, illuc violenter adductus est. Nec mora, perlustratis Sanctorum oratoris, Prudentii demum, quamvis plurimum renitens, sistitur ante praesentiam.

51 Tum vero videres miserabilem immodicis ore provolventem spumas, hiantia labia rictu grandisonoque reatu horrendum minari et sanguineos oculos, torvum obliquatos, astantes contere: miseratione autem nimia intentium afficiebantur viscera, Martyremque piissimum piis implorabant singultibus, ut, obsessa saevum pellens de sede tyrannum, pristinae virum redderet incolomitati et modestiae. Quid multa?

Flectitur

D

visum recipit,

k

E

* Dei.

obsessus

l

F

demone liberatur;

ANNOTATA.

A Flectitur ad misericordiam misericordissimus Conditor oramine Martyris, moxque ab astrigero divinæ Majestatis solio procedit propitia jussio, exire compellens crudelissimum hostem de male pervasa domo : illico, dans voces perhiantia labra feroces, angelus ille fugax concitus egreditur cum eo, quo habetur dignus, sulphureo sætore. Exiens namque cum vomitu olido, tanta præsentis tartarei putoris perfudit aspergine, ut plane stygias inspirare putares auras. Vacuato denique humani corporis antro hospite spurcissimo, redditur sibi homo, qui alienis parere solitus erat habenis, succedit furori sobrietas et impatientissimæ membrorum exagitationi mira tranquillitas, astantibus pro eo jubilantibus Deo laudum præconia.

manus emor-
tua

m

B * lege languida
laxatis etc.

vigore resti-
tuitur.

n

52 Sed hæc ne pauca videantur ad confutandam invidiorum dementiam, aliud etiam subnectam ibidem patrum, quod celebri sermone ferebatur per ora multorum. Vir quidam, S. Urbani m partium accola, non congruentibus numeris, mortua dextera, vivebat non totus : nec enim totus vivit, cujus non omnes partes vivunt. Obstructo etenim dexteri lacerti venarum meatu, languido * laxatis torpebat dextera nervis : adeo ut nec (sicut assolet fieri) collo depensa posset ferri, aut sursum erigi, sed omnino, ut pars jam inutilis et quasi defuncta, appetens terram, femori semper jungebatur, non jam honori, sed oneri. Torquebatur autem miser homuncio, malens funditus præmortuo caruisse membro, quam diuturno excruciaci supplicio; defecerant erga eum penitus medicorum juvamina, et tota, cui suspirat orbis, hypocritica cesserat solertia; ad postremum vero post septem hyemes, posthabitis humanis, ad divina confugit, siquidem, fama ciente, ut cæteri, ad enormem, quam sacri præsules conflaverant synodum, spe recuperandæ sospitatis convenerat : nec moratur, audierat nempe Prudentium peregrisse, quæ supra retuli, miracula; contendit ad locum, quo videbat confluere populum.

53 Qui, cum adsisteret tentorio beati Martyris, custodem ipsius percunctatur rusticana temeritate, quisnam Sanctorum diceretur esse Prudentius? Cui religiosæ memoriæ Johannes, præcentor noster n, modice indignans, aut potius, ut vir erat jocundissimus, ridiculo habens rusticam percunctationem, quod tam absurde interrogaverit, indice prætenso, respondit. Quid, inquit, Prudentium tam austere perquiris, cum eum præsentem habeas? Huc, huc converte lumina, en iste ille est Prudentius, de quo tantopere sollicitaris. His ille auditis, ante Sanctum toto prosternitur corpore, porrigit ad astra vota supplicia, gloriosum Martyrem fatigat fide profunda, ut sui misereatur. Quid plura? Vix devotam finierat supplicationem, et jam supernam persentit misericordiam, propitiatur Omnipotens misero, Viri sanctissimi merito redintegrari letatur mancus brachio. Qui etiam continuo ad indicium receptæ incolumitatis urnam Sancti fidelissimis complectens ulnis, uberrimis prægaudio infundit lachrymis. Quo viso, præsentem immensum exultationis et confessionis clamorem tulerunt ad sydera, Prudentii in commune collaudantes prædicabilia merita. Quod factum a Deo probabiliter perpatuit, ut sequenti die idem vir cum damoniaci, de quo superius egi, ab eo loco propriis humeris beati Martyris glebam o detuleri Besuam, assiduus Christo jubilans tripudiis pro damno reformato.

a Auctore iterum Teobauda.

b Annum hic exorditur a 25 Martii, quo colitur festum Annuntiationis B. Mariæ Virginis. Retinendus porro annus 1116, pro quo Gallix Christianæ auctæ scriptores 1117 substituerunt. Ex num. 15 Comment. prævii.

c Jocerannum seu Gaucerannum hoc tempore Lingonensem episcopum fuisse, liquet ex variis Chartis, quas laudant scriptores paulo supra dicti.

d Dictum est num. 51 Comment. prævii, hanc Lingonensem synodum a duobus aliis Lingonensibus, eodem anno habitis, distingui debere.

e Id est, media circiter leuca secundum Dictionarium Trivultianum ad vocem Stade.

f Gallice Lux.

g Dictus Callistus II; rexit Ecclesiam ab anno 1119 usque ad annum 1124.

h Auditis, quia dictum est : Oculum pro oculo et dentem pro dente. Ego autem dico vobis : non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram : et ei, qui vult tecum in judicio contendere et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. Matt. 5, v. 38 et binis seqq.

E

i Hunc Sammarthani in Catalogo abbatum Besuensium prætermiserunt : Sanctum fuisse, non inveni.

k Hugo, Othonis frater, qui ab anno 1102 Burgundiæ præfuit ex Vignerio in Chronico Burgundiæ.

l Forte vicus Flacey inter Besuam et Divionem in decanatu Besuensi, Flaceyum dictus in Codice beneficiorum sæpius citato pag. 61; licet ibidem et alter vicus occurrat pag. 4 in decanatu Lingonensi, Flageyum, Gallice Flagey dictus.

m Locum hunc non inveni.

n Auctor, ut apparet, Chronici Besuensis; quod consule pag. 658 et 659.

o Id est, corpus seu reliquias.

CAPUT II.

Ædes sacra S. Prudentio condita : ejus reliquæ eo translatae : captivus carcere miro modo liberatus.

His aliisque patris virtutibus, compositoque ecclesiæ statu, jurata pace, ad imperium præsulum finitur placitum. Referuntur itaque beatæ reliquæ, quæ illi interfuerant synodo, ad proprias sedes. Proinde revebitur famosissimus Prudentius humeris duorum, quos curaverat, virorum, nobili comitante pompa. O quæ lingua diserta, quæ vox ferrea ad plenum reserare queat, quanta utriusque sexus examina eum sint secuta, quantave occurrerint in obviam. O felix pompa, in qua, non ad labilem victoris laudem de more antiquo post terga trahuntur captivi, servitutis æternæ jugo subjiciendi; sed potius oppressi et irretiti laqueis adversarum valetudinum absolvuntur, et perenni donantur libertate! Liceat hunc Martyris nostri post tanta miracula

Augentur Besue Sancti miracula populique concursus.

AUCTORE
TEOBACDO.

non sine mo-
lestia mona-
chorum:

B

a

C

quare in eadem
sacram paulo
remotiorem et
sibi dicatam
transfertur
S. Prudentius,

miracula celebrem triumphum Cæsareanis Octavianisque prætulisse caducis trophæis. Jam vero beati Martyris corpore in basilica principum Apostolorum Petri et Pauli recepto, cœpit frequentesque ejus suppliciter efflagitare. Infirmorum etiam non modicæ phalanges, multiplicibus (ut fit) detentorum morbis, diversa dona sanitatis quisque pro sua parte importunis precibus implorabant.

55 Cumque improbitatem adventantium clamoresque querulosos ægrotorum pati diutius monachi nequirent, utpote molesta monasticæ quieti; simulque concurrentes prohibere non valerent, communi deliberant tractatu, quidnam super hoc agendum foret. Vulgares quippe importunitates declinare professionem nostram, regularis decernit censura: arcere vero miseris a suffragiis Sanctorum nimia judicatur inclementia. Quapropter constituitur, ut illuc gloriosi Martyris exuviæ ferantur, ubi liberrime a fidelibus populis expetantur. Est autem colliculus Besuano supereminens burgo ab ea scilicet parte, qua nox sydera condit, in summo vertice gestans ecclesiam in honore ipsius Martyris consecratam. Hanc dudum non multum antiquis temporibus fertur quidam fecisse Grimerius a, ut aiunt, vir per omnia religiosissimus: cui longo tempore sub habitu monachico Christo militanti beatissimus per somnum apparuit Prudentius, jussitque, ut domum sibi construeret, qui a monacho percunctatus, quisnam esset, qui tanta auctoritate sibi ædem fieri imperitaret? Respondit, numquid non agnoscis, quem quotidie assiduis interpellis rogatibus, ut ante divinos conspectus impetret tuos aboleri reatus? Ego sane sum ille Prudentius, qui, ab Aquitanicis delatus oris, Besuanaque olim potitus sede, multis longe innotui signis. Ad postremum ego ille sum, qui, cum Clavigero cœli et Doctore gentium vestri curam gerens, procul omnes arceo hostiles impetus, non solum visibiles, sed etiam (qui vobis infestiores sunt) invisibiles. Si vis itaque a peccatorum, pro quibus sæpe postulas, maculis ablu, et, devictis inimicis, Elisiis gaudiis perfrui, domunculam meo construe nomini ad laudem et gloriam Conditoris nostri.

56 His monachus auditis, divinis per omnia cupiens obtemperare jussionibus, ecclesiam in monticulo præscripto ædificat, et Prudentiano honori pontificali consecratione dedicat. Eo ergo beatus Stephanus abbas noster, qui super his ingenti triumphabat lætitia, connivente fratrum caterva, almiflui Martyris venerandum imperat inferri bustum. Quo facto, tanto copiosius ad eum locum plebeia convolabant millia, quanto nulli accedentium sacra asili negabantur limina: ibi ergo positus Sanctus innumeris hactenus emicuit virtutibus, ut pene impossibile sit eas scire, nedum aliquis tentet stylo, quamvis simplici, mandare.

Grex miserorum ducitur illuc spe medicinæ, Quisque fideli pectore poscit, vota reportat. Lumina cæcis restituantur, nocte fugata, Muta refundit lingua loquelas, ore soluto, Vocibus auris surda patescit Præsule sancto. Crura pedesque curva sequentum consolidantur,

Brachia laxis languida nervis fortificantur. Membra fatigans febris anhela pulsa recedit, Rupta ligatis vincula cedunt, carcere fracto, Mania multos dira relinquit, vertice sano.

Tristis Erynnis, corde perurens, pace quiescit,

Corpora sævus deserit anguis, nexa catenis. Gurgite mersi sæpe profundo, morte resurgunt,

Pectora, leti pondere pressa, vivida fiunt: Omnibus ægris unica spes est, quærere Sanctum,

Posse mereri, ni dubitent, spes magna salutis, Nemo repulsam perpetietur, ni mereatur.

57 Mirifica quidem virtutum opera gloriosi Martyris nostri expedire proposui, sed dum immensam numerositatem dispicio, quid præmittere, quidve stylo debeam committere, penitus ignoro; sed si omnia non possum, tamen pauca de plurimis revolvam ad gloriam et laudem Omnipotentis, pia devotio imperat. Vir quidam, luminibus orbatus, Evrardus nomine, comperto sacratissimi Prudentii adversum varias passiones veloci medicamine, ad eum tenebrosos quam citius intendit gressus. Qui, cum multo gemitu humilique prece Sancti sollicitaret affectum ad miserendum sui, unius tantum oculi recepit lucernam. Cur autem non amborum clarificari meruerit fulgore orbium, non potest nostri, id est, humani esse iudicii. Quantum vero in talibus conjici datur, non plena fide poposcisse videtur, ex eo, quod semiplenum impetraverit beneficium; aut sempiternam Dei providentiam, quam nihil futuri latet, præscisse animi illius cupidi obstinatam avaritiam; qua nimum post receptum lumen insaniebat, ideoque vix sancti Martyris precibus ei imperfectum indulsisse datum. Idem tamen homo, adeptus ex parte sospitatem, longo post tempore vixit, et ut munifica Martyris virtus in eo clarior fieret, quandiu rebus humanis interfuit, aut monachorum, beati ipsius Prudentii corpori famulantium, officiis deservivit, aut curiæ nostræ portam servavit.

58 Ingens replicaturum miraculum, benignissimum supplex obscuro Paraclitum, per quem omnia Deo placita fiunt, ut mihi ad idonee persequendum indulgeat eloquium, et a veritatis orbita non sinat derivari vestigium: gravissima namque res moderato circumspectioreque agenda est modo; ne dispar oratio materiei dignissimæ pateat reprehensionem, quandoquidem sæpius apte perorata cynædorum corrodat insania. Est autem hujusmodi, quod dicere proposui: in episcopo Lingonico, bis binis bis miliaribus ab ipsa urbe (ni fallor) distans castellum habetur, quod mons Salion b ab incolis nuncupatur. Quod adeo parens omnium natura sua communivit ope, ut machinis arietum Phalaricive tormentis, aut etiam quibuslibet exquisitissimis assultuum ingenis, non dicam inexpugnabile, sed etiam inaccessible sit. Neque enim (ut in plerisque) ex altera parte tellus rupibus elata superbire fiducia sui facit oppidanos, ex altera vero æqualis loci planities timidos ac sollicitos reddidit; sed potius undique collecta humus, longiorique tractu in angustum surgens verticem altius porrectum superas sustollit in auras; nonnulla in summo cacumine gestans domorum edificia. Quod forsitan cataclismi e dudum coactione ita compositum est, ut recte a Saliendo in aera, mons Salion clara etymologia vocitetur d. In hoc denique tantæ firmitatis castro quidam miles, nomine Ascherius, hominem de villa, quam Burburenium e prisca appellabat consuetudo, captum crudelissima conjecerat in vincula. Tanta quippe

in qua æque
miraculis cla-
ret, e quibus
pauca Teo-
bavus refert.

* an lumen
vel donum.

Vir nobilis,
mons Salion
nis habitator,

A quippe in eum deserviebat iracundia, ut vix illius crederetur posse unquam satiari de poena. Ceperat enim eum odio domini sui, quem nimium odiebat, aut, quod credibilis est, ob extorquendam pecuniam, qua plurimum refer-tus esse idem homo ferebatur.

59 Evocatis itaque mancipiis suis minaciter imperat super infelice dicens: Agite hunc rusticum variis suppliciis, quoad, quibus abundare existimatur, proferat gazas: quia etiam tametsi nulla, pro qua excutienda puniri debeat, insit ei opulentia, tamen odiosissimi domini sui causa mea satiabit poenis suis iratissima vota: quippe quæ in dominum exercere nequeo, in servum michi, nunc arridente fortuna, explere licebit.

* suppli si

Qui* (quod absit) vestras elapsus effugerit manus; Aternitontantis in patibulo pendentis juro angustias, quia, quæ ipsi erogare disposui, vos luetis supplicia: hæc ubi dicta dedit, sinuo-sis funium voluminibus captivi post tergum innodantur lacerti, ac gressus duplici arctantur compe, et sic obscurissimo retruditur domus peni ipsius militis. Quo in imo ædium solet arcisque et vasis oppleri; sed quasi parum esset, miserandum hominem casum, vinctum, compeditumque teterrimo subterranei specus dampnasse ergastulo, excogitantur novi generis custodiae argumenta, immergitur namque vastissimæ finibus arcæ, quæ clausa et firmissime sera obsignata, signoque prægrandi superposito, cooperculo directo sursum versus usque ad superni plantas cœnaculi, ne qua scilicet arte aperiri queat, custodum etiam duorum supercubantium pervigili munitur industria. Bone Conditor rerum, quid tantum, quæso, mortalium prævaluit vecors temeritas, ut homo hominem, et, quod deterius est, Christianus Christianum tam feralibus injuste audeat mancipare tormentis? Pecuniæ sacra fames, juxta Poetam, sola hæc præcipue suggeris, sola facere compellis: rarissimusque est in hominibus, qui non tuis flagrantibus pareat habenis: nempe causa tui eripiendæ tot et talibus adducitur iste malis.

sed hic, cum S. Prudentii opem implorasset,

60 Qui miser, ut ad inceptum redeam, in horribili profundi penoris damnatur spelæo, et ingenti obsessus arca, vigilibus appositis satellitibus, multis curarum fluctuabat æstibus, desperans de humano suffragio penitus; mortem equidem summopere appetebat, quasi supremum malorum effugium; sed in se homicidalem, utpote ligatus, nequibat injicere dexteram; nec quisquam aderat, qui ei crudeles inferret manus. Quantum autem valebat, Omnipotentem, ut se leto dederet, exorabat: nam ad tantarum incrementa miseriarum calor quoque intolerabilis illi infelici vitales infecerat auras. Ætas quippe erat, adeo ut graviorem ex eo contraheret cruciatum, quam ex terribili vinculorum custodiaeque obsessione. Quid ageret, quo se verteret, quandoquidem nec vertere poterat, prorsus ignorabat. Tandem vero respectus superna miseratione gloriosi Prudentii signorum, quæ jam frequenti percubuerant opinione, recordatur, statimque meliorem concipiens spem, fletibusque marcida rigans ora, hos nimium mæstus fundit de pectore questus, devotis mixtos precibus: O flos beatorum, luxque clarissima totius orbis, martyr Prudenti, confer opem mihi miserissimo et desperatissimo omnium. Experti nuper quamplures dicuntur immensam miserationem tuam, unde et laudem longe lateque collegisti tibi non exiguam. Qui ergo multis,

variorum incommoditatibus casuum oppressis, benignum protendens brachium, levamen impendisti; multo magis uni michi potis es, si digneris, auxilium conferre, licet hoc infelix impetrare non merear.

AUCTORE
TEODAUO.

61 Nam hactenus quamdiu favit fortuna, uber-rima jocundatus rerum secundarum opulentia, non, ut debueram, succurri constitutus in miseria. Quapropter æquissima divinæ Justitiæ sententia hæc, quæ patior, infliguntur mala: unica et suprema spes restat ad te confugisse (piissime Martyr) qui tot obsessis pressurarum angustiis benigne subvenis. Credo equidem, nec vana fides, te promeruisse ab eo, pro quo dira passus occubuisti, ut etiam ima sede semper horrentis erebi damnatos superas possis revocare ad auras f: quanto autem magis me ab hoc, quamvis ferali et munitissimo, ergastulo absolvere potes? Adesto itaque, Vir beatissime, hæc multimoda, quibus obsideor, argumenta g dissolve; ut libero gressu, sopitis custodibus, tua sancta limina adire merear; spondeo certe coram divinis conspectibus, quoniam si me eriperis, ad præsens tibi hominum faciam, et annuatim debitum vectigal, ut servus, pendam: talia perstabat memorans fixusque manebat. Cum itaque incessanter omnipotentis Dei sanctique Martyris inquietaret aures, visitavit eum oriens ex alto, illuminare ei, qui in tenebris et in umbra sedebat, ad dirigendos pedes ejus in viam pacis. Mox etenim rigidis cesserunt vincla lacertis, funibus abruptis penitus, manibusque solutis. Tunc deinde humero ad operculum arcæ impacto, cedit sera, ruit, quod erat superius, repagulum; adeo ut mira Martyris virtute patefacta arca per illud hians remaneret.

arca, qua in-cludebatur

f

g

E

62 Reserato deinde tam crudeli carcere, custo-dibus etiam lethargico demersis sopore, egre-ditur captivus ille ab arcæ ergastulo, sed adhuc compedum retinetur pondere nimio, cellariique tenebrosissimi claustro, tandem vero diu multumque quadrupes reptans per umbrosa noctis silentia scalam offendit, per quam de infimis ad superiora, vicissim dispositis gradibus, conti-nuabatur ascensus pervius. Nec mora, quibus valuit, nisibus per eam cœnaculum conscendit, quo herus et herilia mancipia placidam carpe-bant soporis quietem: quos adeo letheus (ut sic dictum sit) occupaverat somnus, ut ad nimium bodiarum h repentis hominis fragorem, quem pro natura ferreus excutiebat rigor, nullo modo expergiscerentur. Denique dum multa nescius, quo tenderet, per solarium more pecudis obam-bulat, non sine divino nutu ad posteriorem domus ipsius pervenit partem, ubi contemplatus fenestram tantæ capacitatis, ut et latum annuat effugium, non parvo gestit gaudio, quam con-tinuo subiens, ut erat gravatus utroque vestigio (neque enim compedes frangere audebat propter resultantis chalybis tinnitum) eia, inquit, fortissime Prudenti, noli, precor, desistere cœptis, ut, qui difficillima et omnino desperatissima tuo suffultus juvamine jam evasi, hæcque restante præduce i, velociter exuperem.

et carcere mirabiliter reseratis,

h

63 His dictis, dum oculos, quonam prosiliat, inflectit, perpenditque immane præcipitium subesse, intremis, et pavidas fugiente calore medullas, sanguis ab ore meat, præcordia concutit horror. Ita etenim ipsius Ascherii constructa habetur domus, ut ab extremis partibus ingenti prærupto subsidentis soli pateat vastum præcipitium, quod non minimo ædibus solet esse munimento.

ex edita fenestra se præcipitat, saluus-que

AUCTORE
TEOBAUDO.

munimento. Quid ageret infelix in tanto positus discrimine, ancipiti sub corde versabat. Nam retrocedere, pristinisque subdi suppliciiis perhorrescebat, nec minus itidem permittere se letifero volatui, natura repugnante, formidabile erat. Aestuat ergo miser celsa remorando fenestra. Quid multa? Iterum Prudentius inclamatur, iterumque centum votis flebiliter invitatur. Protinus adest beatus Martyr, monetque hominem, quatenus impiger ab alta demissus labatur fenestra: nec mora: praecipiti saltu delapsus ad ima decedit in acervum saxorum, quae ibi olim diruta maceria demiserat; sed (o mirabile dictu!) tanta lapidum exceptus est molliciei clementia, ut putari posset, ibi fuisse reginae Galliae pulvinaria et culcitas, vel Sardanapali pensiles plumas. Consurgens itaque, vix tandem aliquando compeditus pervenit ad portam ejusdem castris, quae de more nocturnis horis fimissimis vectium obicibus et repagulis obfirmata erat, qua divina manu reserata, liber egreditur.

Besiam evadit, liberatori suo grates acturus.

B

64 Illico compedibus saxorum verbera fractis,
Et quasi pro spolio victor collo sibi jactis,
Currere non cessat, pedibus per devia tractis.

Ut leo Getulus, vinclis virtute subactis,
Liber oberat ovans, metuit tamen ora sequentis;

Sic pavet iste nimis pavidæ cunctamine mentis.

Interea rutilum Veneris processerat astrum,
Cum studet ille citus post terga relinquere castrum.

Aufugiens igitur vitans quasi littora Thracum,

k

Contiguam villam pavidus subit Albinicum k,
Ingressusque domum pretiosi Symphoriani,
Vix credit Sancto, formidine plenus inani.

Nam timet insidias, ne denuo jam capiatur:
Nec monachis l credit, qui suadent, ne ve-reatur.

l

Verum non patiens morulae sub nocte secuta
Egreditur: fert per tenebras vestigia tuta.
Saepe premit statum, ne quisquam forte sequatur,

Martyris eximii donec valvis potiatur.

Ingreditur templum, persolvit debita vota,
Ac populo miranda refert de re bene nota.

C

A cunctis resonant praeconia celsa Tonantis.
Lætitiæ jubilis, nequeo depromere quantis,
Era sonant, laudesque crepant tibi, Martyr amande.

Et vere grates semper tibi sunt celebrandæ,
Qui tot captivum virtutibus eripuisti.

Nullus in hoc dubitet, quoniam bene promeruisti.

ANNOTATA.

a Aliquid de Grimeio, forte sacrae hujus ædis conditore, ex conjectura qualicumque dictum num. 54 Comment. prævii, quem consule, si videbitur.

b Monsaujon vel Monsaugeon hodieque Gallis dicitur, estque comitatus Lingonas inter et Besiam: distat Lingonis leucis circiter 6.

c Cataclismus Latine diluvium dicitur. Si de diluvio, tempore Noe facto, Teobaudus agit, ridicula narrat.

d Etymologiæ hujus ego me vadem non præsto.

e Vide annotata ad num. 24 lit. p.

f Phrasis poetica, idem valens, quod a morte D ad vitam revocare.

g Id est, vincula.

h Id est, catenarum.

i Lege: hæc, quæ restant, te præduce (seu duce) exsuperem.

k Vicus est prope Montem Salionis: in Codice beneficiorum diocesis Lingonensis pag. 75 vocatur Aubigneyum et Succursus paræciæ Prothoyi (Protoy) in vicinia montis Salionis pariter sita.

l Albinici nimirum prioratus est Ordinis S. Benedicti ab abbacia Besiensi dependens, de quo idem Codex pag. 77.

CAPUT III.

Tres alii non absimili modo
carceribus liberati.

Nec minori pene admiratione dignum aliud non dissimile opus retexam, quod non impari gestum est munificentia Martyris, et justum fore percenseo, ut res non dissimilis simili per omnia mancipetur gloriæ: attestante Boëtio in Topicis, idem judicium in rebus similibus esse. Quidam vir dudum captus fuerat a Garnerio, dominatum obtinente castris, quod vulgariter Sunbernum a appellatur, a quo etiam manibus post terga revinctis, arcissimoque vestigia immersus ligno, prefati castelli vastæ turri custodiendus intruditur. At is nomen virtutemque Prudentii jam celebri compererat rumore. Quod videlicet inter alia mirabilium, quæ operabatur prodigia, captivorum solitus esset enodare ligamina. Tunc quadam nocte, superna respectu miseratione, ipsaque, qua premebatur, cogente angustia, beati Martyris recordatur, statimque ab imo cordis longa ducens suspiria, in hæc verba tandem resolvens ora, Deus æterne, * cujus nihil subterfugit notitiam, quique pro nostrorum qualitate actuum cuique præmia decernis aut supplicia, succurre michi misero solita pietatis tuæ clementia per interventum gloriosissimi testis tui Prudentii. Fateor equidem me, illustrissime, acerbiora his, quæ f

E Turri cippo- que inclusus,

a

* supple inquit,

b

66 Clementissime Martyr, auxilium laturus quam citius adveni, ut ab his per te exutus calamitatibus, devotis Deo et tibi resultem laudibus. His alisque crebro suppliciter effusis, gravibusque crescentibus pœnis, auxilium Sancti capto benignum.

Emicat acutum vere memorabile signum, Franguntur cunei, dissinditur undique lignum,

Quo fuerant gressus nexu mordente ligati.

Vincula cuncta cadunt, Testis per jussa beati.

Nec mirum, summæ grave quippe nihil pietati.

Expeditus itaque penitus ab illis, quibus vincetus erat, loris, libero incessu per turriculam nocturno

solutis ad invocationem S. Prudentii sponte vinculis,

* reserare

A nocturno silentio deambulat, investigans scilicet, quorsum evadat, reserans * quippe ostium minime audebat, ne quo strepitu custodes cerebrum somno excuterent. Rursus quoque a præcelsæ arcis delabi propugnaculis, dementis esse hominis arbitrabatur, supremæ sortis fata appetentis: sic utrobique diversa in animo viri illius conflictant pericula, et, quod potius eligatur, diutissime ambigitur. Animadvertat, quæso, sagaciter prudens lector, quot meditatibus illa hora sub tanta ancipitis criminis trutina miserabilis circumrotarit. Quid plura? Ad ultimum autem, juxta Davidicam optionem melius existimans incidere in manus Domini, quam in manus hominum e, decernit a summo prosilire turris; suberat vero illi loco tectum proximum telluri, nescio, cujus officinæ; ut reor autem, humilis culinæ, horresco certe nimium referendo, gelidusque currit per intima pavor, quo ausu mens humana tantum invadere periculi præsumperit.

sese et illa
illesus præci-
pitat:

d

67 Et ut viburnum cupresso, hoc est, modicum comparem magno, nescio, an plus fuerit, Petrum a linte in æquora prosiluisse d, quam istam ad terram a summa arcis crepidine. Sed moror: invocato ergo Omnipotentis auxilio, vexilloque Domini trophæi armatus, cum lacrymis beatum sic compellat Martyrem: Ecce, benignissime Prudenti, corpus animamque meam tibi committo, ut aut victurum me suscipias ruentem, aut moriturum commendes ante divinam Majestatem. Dixerat, elapsus vacuas se credit in auras, res incredibilis, præcelsæ turris ab alto: decidit autem super præscriptum tectum cum tanto casu pondere, ut non modicam scindularum e quantitatem secum ad nudam terræ superficiem cadendo contraxerit. Ad cujus decidentis immensum fragorem ii, qui sub eodem domate f et in propinquis ædibus dormiebant, experrecti, membra concite stratis excutunt, continuoque agnoscentes, effugisse captum, cum numerosa tæda variisque luminaribus fugacis insequuntur vestigia, missis clamoribus post ejus terga molossis.

e

f

Ille fuga celeri non novit ad ista vereri, Martyre confusus, cujus domus est paradus. Frustra nituntur, ejus qui dorsa sequuntur; Nam non prendetur, Domini quem dextra tuetur,

C Ut cognoscatur, quia, cui vult, auxiliatur. 68 Tertium superioribus geminis consimile copulare relatis statui miraculum, uti illud nuper a gravioribus accepi personis, de quorum dubitare dictis nefarium plane judicares. Præsertim cum ipsi ante illud factum, ne nomen quidem Martyris nostri unquam audierint. Tanta vero signi hujus fuisse dignoscitur celebritas, ut apud castrum, quod, super Albam fluvium satis firmiter constructum, Firmitatem g appellant, Prudentianum vocabulum ingenti redoleret gratia. Siquidem in ipso castello patratum fuit opus, de quo series orationis ordiri paratur: nam cum quidam miles ejusdem oppidi, quibus nescio causis, de Austrasiis h crebro prædas abduceret, rusticum quemdam inter alia cepit, et ad domum propriam in captivitatem ex cruciatum miserum perduxit. Continuoque truculentus captivator, immani repletus furia, hominem acerrimis innodatum catenis, gravissimo crurum tenuis mancipat ligno, quod tormenti genus Gallica lingua cippum i nuncupat. Quo adeo infelix ille truci utriusque tibie aretatur con-

g

h

i

strictione, ut per summorum unguis articulo- rum cruor largi emanaret profluvio, proh dolor! Nec mora, rupta cutis constricta reliquerat ossa

Carne sub exesa, cippique cavante rigorem. Concrepat ille miser gemitu nimium querulo,

Tristibus et lacrymis suspiria jungit amara, Planctibus elatis semper quoque continuatis.

69 Interea convivantibus quibusdam sexta diei hora k, ut moris est, in eadem domo, qua captivus ipse custodiebatur, non intermissis ejulans clamoribus, oborta est mentio a quodam peregrino de Prudentio beatissimo, captore captoque audientibus. Qui, cum in laudibus ejusdem Sancti aliquanta disseruisset, adjunxit etiam famosam, qua captivos eripere solet, virtutem. Cumque diutissime super ea orationem protelaret, frequenterque digesta ob novæ relationis amorem compulsus repeteret, mirabantur plurimum auditores intenti vehementer, et peregrina rei narrationem per singula dicta stupebant.

ACTORE
TEOBAUDO.invocato San-
cto,

k

Audierat captus, quod dixerat advena, totum, Credideratque simul. Mox tendit ad æthera E

Atque trahens longos gembundo pectore questus,

Auxilium Sancti rogat tali prece mœstus: O bone Prudenti, qui diceris ista patrare,

Quæ modo vir retulit, cernere qui meruit, Credulus audivi. Prosit (precor) hæc didicisse:

Est mihi quippe fides plurima, posse tibi. Ergo nimis misero mihi, jam misere morituro.

Sub cruce tam dira confer opem citius. Non equidem merui. Nec me meruisse negabo:

Non taceo, culpam pando sed ipse meam. Sed satis est penæ pensum pro crimine multo;

Parce, precor, bone Vir: eripe me lacqueis;

Ut meritas solvam Christo pro munere gratas,

Et tua liber ovans limina mox adeam.

70 Finita itaque lacrymosa supplicatione, continuo adest gloriosi Martyris dapsilis virtus, ferisque absolvit hominem catenis. Diversam in partem contractus dissilit cippus l; ipso captivatore et cunctis, qui aderant, ingenti admiratione stupentibus, tandemque non clam, neque precario, neque redemptione; sed vi plane divina egreditur ille captivus, omnibus adstantibus tanto metu perterritis, ut nec mutire in eum auderent; exiit autem multis intuentibus per medium castellum, sed nullo penitus eum retinere pervalente; moxque votum, habitum quoque peregrinantis induens, sanctum expetivit Martyrem, gratias ei, utpote suo liberatori, redditurus in ejus templo: advenit, enarrat, fuerit quæ passus acerba, quantaque protulerit supplex, Martyr, tibi verba, denique demonstrat vestigia cruris amara, atque pio Testi pangit præconia clara.

palam vincu-
lis solvitur,
abitque, ne-
mine obniti
audente.

l

74 Propter inæqualitatem, quæ in rerum labilium diversatur cupiditatibus, a mortalibus multa perpetrantur facinora. Ideo quippe indigentes divitibus insidiantur, quia, unde illi superflua extolluntur opulentia, inde isti graviter tabescunt inopia. Denique hac de causa prædones

Tertius car-
cere ab ipso
S. Prudentio,

AUCTORE
TEOBAUDO.

m

n

ipsi apparen-
te, educitur.

B

o

p

C

donec ceperant quendam divitem de villa, quam a martyre, qui in ea veneratur, sanctum Julianum *m* nuncupat antiquitas. Qui captus mox in castrum, quod, super Lignonem fluvium situm, Rufiacus vocatur *n*, in captivitatem abductus est, ibique, lacertis post terga revinctis et collo ad crura ligata crudelissimo fune complicato, arctissimæ mancipatur custodiae, truculentis ad servandum appositis custodibus. Interea vero miser ille ipsa, qua premebatur, compellente necessitate, Prudentium suspiriis et lacrymis magis, quam verborum crepitu exorat, ut sibi sub tanti doloris cruce solita pietate subveniat. Dum itaque diutissime huiusmodi perstaret in precibus, conticinium noctis advenerat, continuoque caelestis formæ persona coram eo constitit, se asserens esse Prudentium, qui implorabatur, paratumque, ut illi quanto citius opem ferret, si se vellet sequi.

72 Quo respondente, se quidem velle, sed mox non posse, vinculis et sex custodibus obstantibus, ille, qui apparuerat, ait, illic, iniquiens, trepidas timore, ubi non est timor, dum procul dubio nullis obicibus divina morentur imperia. Nec plura: vincula rupta cadunt, surgensque captus, nec jam captus, supernam subsequitur figuram, custodibus mira virtute compressis: ut autem claustris egressi sub divo constiterunt, ductor mirabilis, in partem indice prætenso, ait: Ecce in illa domo habetur cornipes, cuius tergo insidebas, quando captus fuisti. Pergens itaque illic, tolle, quod tuum est, et vade. Qui concite vadens, reperto domus ostio patente, invenit illico equum suum divinitus præparatum, sella scilicet et fræno impositis, quem mox conscendens, præcedente spiritali prævio *o*, pervenit ad portam castris, quæ protinus (ut legitur de Petro *p*) ultra aperta est eis. Egressis vero illis, longiusque pariter procedentibus, ait Liberator magnificus ad liberatum: Securus amodo, nec ulli omnino membra tradas ostio, quoad pertingens Besuam Deo et Apostolorum proceribus, nec non et Prudentio pro ereptione tua grates exsolvas debitas. His dietis nusquam comparuit.

Rumpit et ille moras: Besuenas tendit ad oras,

Vota Deo solvit: fuerant quæ gesta, revolvit;

Qualiter exutus laqueis, ut fune solutus, Exierit tutus, Sanctum per cuncta secutus. Sed jam fragilis cymba, diu pelago jactata, portui aliquantisper quietura interim appellitur: ut, paulisper resumptis viribus, quæ restant sali, robustius, Jesu opitulante, præterlegat.

Explicit liber tertius.

ANNOTATA.

a Gallice Sombornon, in decanatu *S. Sequani*, prope vicum Memont (Magnum montem) de quo supra in Annotatis ad num. 26 lit. x.

b Id est, Martyris.

c Reg. 2, cap. 24, §. 14.

d Vide cap. 14 Matth. a § 22.

e Scindulæ sunt asseres, quibus domus tegebantur.

f Doma sumitur pro domo vel hic pro tecto.

g Firmitas super Albam Campaniæ Gallicæ oppidum est

h Sic dicti, qui Orientalem Galliarum partem incolerant.

i Eodem sensu vocem illam usurpavit Gellius in Noctibus Atticis xvi, 7. Erat instrumentum, inquit Pitiscus in Lexico Antiquitatum, ad instar annuli factum, quo pedes damnatorum vinciebantur, aut servorum.

k Id est, sub meridiem.

l Vide lit. i in Annotatis ad cap. 3 lib. iii.

m Vicus est prope Divionem.

n Inter vicum *S. Juliani* et *Divionem* vicum reperio, Rufey Gallis dictum, non procul a fluvio *Susione* (*Suzon*): sed aliquantum longius Ignon fluvium invenio, qui *Tricastrum* prætervectus in *Tliam* influit; sed vicum *Ruffiacum* juxta illum non reperi: reperi autem et *Ruffiacum* seu *Rufey* vicum, quem hic designari puto, in comitatu *Burgundiæ* ad fluvium *Lignonem*, *Gallicæ Lougnon* vel *Ougnon*.

o Id est, *S. Prudentio*, sub aerea forma ipsi præeunte.

p Vide Act. Apost. cap. 12.

LIBER IV.

CAPUT I.

S. Prudentius sanat brachium aridum et paralyticam: puellam ultione divina liberat.

Si apicibus annotare perstuderem, quot vinculis aut ergastulis mancipatos noster eriperit Martyr, cæterorum suppressa mentione signorum, profecto immensum volumen exararem: tot etenim huiusmodi ejus beneficia visuntur, per indicia scilicet, coram sacratissimi corporis ipsius theca dependentia; ut, si *Tulliana* adesset facunda loquacitas, procul dubio ad exprimendum se minus idoneam fateri, non erubesceret. Quapropter aliorum styllum convertere consultius videtur, in primis vero congruum censeo, a placito Dei, quod apud *Bisunticam* urbem a celeberrimum extitisse dignoscitur, sumere narrationis exordium. Igitur anno millesimo centesimo vigesimo quarto a Puerperio *Virginis* illibatæ, quo juxta *Mantuanum* rhetorem ferrea primum desiit, ac toto surrexit gens aurea mundo, venerabilis *Anstricus* b, archiepiscopus *Chrysopolitanus* c, immensum decrevit conflare concilium d, quod *Placitum Dei* vocitant, in diebus festis (ni fallor) *Pentecostes*: quibus feriatum populi, aliquantulumque solito raptorum timore nudati, Sanctorum devotius student adire limina. Locus autem tali negotio aptissimus denuntiatur penes eandem civitatem, plus minusve ab ipsa distans mille quingentis passibus. Est etenim ibi planities distenti soli, grato vestiens se gramine, quam *Thisiam* vocant incolæ, *Duvio* flumine e præterfluente a latere.

Tempore concilii *Vesontionensis* anni 1124.